ΚΡΙΤΙΚΗ

ΘΕΑΤΡΟ «ΚΑΡΕΖΗ» - ΜΑΪΚΛ ΦΡΕΪΝ

«Κοπεγχάγη»

Του ΓΙΩΡΓΟΥ ΠΑΝΑΓΟΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Μάικλ Φρέιν γεννήθηκε το 1933 σε ένα προάστιο του Λονδίνου. Στην Αγγλία θεωρείται ο πιο έγκυρος μεταφραστής του Τσέχωφ και βλέποντας το έργο του «Κοπεγχάγη» απορείς πώς η ψυχή του αγκάλιασε τον Τσέχωφ, έναν συγγραφέα που συνέχεια ταξίδευε σε ορίζοντες ονείρου καίτοι καθηλωμένος στο υγρό τοπίο της απέραντης Ρωσίας.

Το έργο «Κοπεγχάγη», που πρωτοανέβηκε στο Εθνικό Θέατρο της Αγγλίας τον Μάιο του 1998 αποσπώντας τα βραβεία της Ένωσης Κριτικών, κάθε άλλο παρά για θεατρικό έργο πρόκειται. Όταν επί δύο ώρες σχεδόν ακούς μία συζήτηση γύρω από την πυρηνική φυσική, για πλουτόνια, νετρόνια, κβαντικές εξισώσεις και όλο αυτό το πλέγμα της πυρηνικής καταδίκης του αιώνα μας, είναι σαν να ακούς την αγόρευση ενός εισαγγελέα, που στηρίζει κάθε του φράση σε ένα νομικό τύπο.

Δύο μεγάλοι πυρηνικοί επιστήμονες, ο Βέρνερ Χάιζενμπεργκ και ο Νιλς Μπορ συναντώνται νεκροί πια και ανατρέχουν στην περίφημη όσο και μυστηριώδη συνάντησή τους στην Κοπεγχάγη το 1941, σε μία εποχή που το γερμανικό πρόγραμμα για την κατασκευή της ατομικής βόμβας είχε ήδη αρχίσει.

Ο Σαρτρ, βέβαια, είχε προηγηθεί στο περίφημο «Κεκλεισμένων των θυρών» με τη συνάντηση τριών νεκρών σε ένα «δώμα του Άδη», που βγαίνει όμως ένα αριστούργημα υπαρξιακών συγκρούσεων.

Εδώ, κυριαρχεί η λεπτομέρεια και η αβεβαιότητα, οι αντιθέσεις πάνω στον τρόπο της έρευνας και πάνω στην υπηρεσία των αντιπάλων του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Αυτά, όμως, όλα θα μπορούσαν να γίνουν ένα μεγάλο έργο, αν οι συζητήσεις αντί να περιστρέφονται σε λανθασμένες εξισώσεις κβαντικών θεωρημάτων, για το αν έπεσε περισσότερο κάδμιο από όσο έπρεπε σε μία ατομική βόμβα, περιστρέφονταν στους εφιάλτες της Χιροσίμα και του Ναγκασάκι, στην απειλή εξολόθρευσης της ανθρωπότητας κατά τον ψυχρό πόλεμο και σε όλα εκείνα που έκαναν τη ζωή μας να σπαρταράει σαν πληγωμένο πουλί εκείνη την εποχή, καθώς και τη σημερινή, με τις δολοφονικές βλέψεις των ισχυρών της γης και των απανταχού στον κόσμο υπηρετών τους.

Είναι μία κρίση συνειδησιακή αυτών των δύο νεκρών πυρηνικών επιστημόνων ή ακόμα ένας ανταγωνιστικός διάλογος για το ποιος υπηρετούσε μεγαλύτερο αφεντικό, για το ποιος βάδιζε πιο κοντά στα ίχνη του Αϊνστάιν και του Οπενχάιμερ και για το ποιος ενδόμυχα μισούσε τον άλλο για κάποια επιτυχία του.

Το έργο δεν δίνει την ευχέρεια να διακρίνεις μέσα στη διαμάχη της αναπαράστασης στον Άδη μίας παλιάς συνάντησης των δύο αυτών ανταγωνιστών, πού έγκειται η αλληλοϋπονόμευση και ο φθόνος ίσως του ενός για τον άλλο, αλλά και μία παράξενη νοσταλγία για περασμένες στιγμές, που και οι ίδιοι δεν είναι πια βέβαιοι αν υπήρξαν. Αν και στο τέλος του έργου η παράξενη αυτή συνάντηση, το 1941, που ποτέ δεν φωτίστηκε επαρκώς, ξεφεύγει έτσι κάπως ανεπαίσθητα από το εγκεφαλικό στοιχείο και αρχίζουν τα μεγάλα ερωτηματικά της ζωής «και γιατί όλα αυτά, στο τέλος χώμα και σκόνη και η ματαιότητα κυρίαρχη» και όλα εκείνα που ο εκκλησιαστής διατύπωσε με τόση αλήθεια στην περίφημη ποίησή του, που είναι και η νεκρώσιμη ακολουθία.

Γι' αυτό και το έργο βρίσκει τον ρυθμό του, όταν «κονταροχτυπιούνται για τη ματαιότητα της γνώσης, την αβεβαιότητα των προθέσεων».

Η μετάφραση της Χρ. Μπάμπου - Παγκουρέλη, το πιο θετικό στοιχείο του έργου. Απέδωσε με ζωντάνια το γλωσσικό τοπίο, όπου έπεφταν σαν ρουκέτες ή σαν δολοφονικοί διάττοντες οι ονομασίες των πυρηνικών στοιχείων. Η σκηνοθεσία του Τάκη Βουτέρη δημιούργησε μία ομιχλώδη ατμόσφαιρα, που ίσως να αντικατόπτριζε και τον κάτω κόσμο, που κατοικούσαν εκείνες οι τρεις ψυχές.

Τα σκηνικά και τα κοστούμια του Γιώργου Βατριά, περασμένης μόδας. Αυτά φορούσαν τότε οι τώρα νεκροί. Από την άποψη αυτή ήταν επιτυχημένα.

Η μουσική του Πλάτωνα Ανδριτσάκη υποβλητική και αρκετά καλά έπαιζε το τσέλο η Γεωργία Σαγρή.

Οι τρεις ηθοποιοί Μαργκρέτε Μπορ (Αφροδίτη Γρηγοριάδου), Κώστας Καζάκος (Νιλς Μπορ) και Τάκης Βουτέρης (Βέρνερ Χάιζενμπεργκ) διεκπεραίωσαν σωστά τους ρόλους. Κυριαρχούσε πάνω τους μία υποψία νεκρών που θυμούνται. Η κ. Αφροδίτη Γρηγοριάδου ιδίως ήταν αρκετά πειστική.